УДК: 32(470+571)]:355.48+316.485.26]:316.776

Леонід Плужник, Марія Орищина

ВПЛИВ РОСІЙСЬКОЇ ПОЛІТИКИ НА КОНСТРУЮВАННЯ КРИМСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ПЕРІОД НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ ЯК ОДИН З ІНСТРУМЕНТІВ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

У статті розглянуто питання впливу російської політики на політичні процеси в Криму впродовж незалежності України. Досліджено термін «ідентичність» та основні механізми її конструювання. Зокрема, теоретичну частину підкріплено численними соціологічними дослідженнями, які доводять значний вплив Російської Федерації на конструювання кримської ідентичності. За результатами дослідження було встановлено, що РФ систематично та свідомо втручалася в політику на півострові та встановлювала там свої правила політичних рішень.

Також було доведено формування кримської ідентичності у мовній, культурній, суспільній та громадській сферах. Дослідження принципів конструювання кримської ідентичності є важливим елементом формування ефективної етнонаціональної політики в Україні, яка повинна орієнтуватися на власний досвід, потенційні загрози національній безпеці та територіальній цілісності. Даний процес виступив один з чинників анексії півострова та початку гібридної війни в Україні.

Ключові слова: *ідентичність, конструювання ідентичності, АР Крим, гібридна війна, механізми конструювання ідентичностей, російська політика.*

The article deals with the issues of the influence of Russian politics on political processes in Crimea during the independence of Ukraine. The term "identity" and the main mechanisms of its construction were investigated. In particular, the theoretical part is supported by numerous sociological studies, which prove the significant influence of the Russian Federation on the construction of the Crimean identity. According to the results of the study, it was established that the RF systematically and knowingly intervened in politics on the peninsula and established its own rules for political decisions there.

The Crimean identity in linguistic, cultural, social and public spheres has also been proven. The study of the principles of constructing the Crimean identity is an important element in the formation of an effective ethno-national policy in Ukraine, which should be guided by its own experience, potential threats to national security and territorial integrity. This process was one of the factors of the annexation of the peninsula and the beginning of the hybrid war in Ukraine.

Keywords: *identity, identity construction, Crimea, hybrid war, mechanisms of constructing identities, Russian politics.*

Постановка проблеми. Недалекоглядна і безсистемна політика української влади у безпековій, гуманітарній, інформаційній та етнонаціональній сфері призвела до того, що більш ефективна політика сусідньої Російської Федерації щодо ідеї «руського міра» закріпилася в масовій свідомості частини населення південних і східних регіонів. Саме її реалізація сприяла формування регіональної, проросійської так званої «кримської» чи «донецької» ідентичностей, що в 2014 році дозволило здійснити анексію в Криму та поширювати сепаратиські настрої на Сході України за підтримки частини місцевого населення, яка, як відомо, прагнула об'єднатися з «великою Росією». Дослідження принципів конструювання кримської ідентичності є важливим елементом формування ефективної етнонаціональної політики в Україні, яка повинна

орієнтуватися на власний досвід, потенційні загрози національній безпеці та територіальній цілісності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед дослідників сутність феномену ідентичності та механізмів її формування з позицій політичної науки, державного управління, соціології, економічної науки вивчали такі зарубіжні автори, як Б. Андерсон, У. Бек, П. Бергер, Р. Брюбейкер, П. Бурд'є, С. Гантингтон, М. Гібернау, Е. Гіденс, Т. Карозерс, М. Кастельс, Ф. Фукуяма та ін.

Вивченням процесу формування політичної ідентичності, визначенням її особливостей в умовах глобалізації присвячено роботи таких вітчизняних авторів: В. Бебик, О. Галазюк, М. Головатий, І. Зварич, О. Зернецька, Н. Ковтун, А. Колодій, Н. Костенко, І. Кудря, І. Курас, Л. Нагорна, Ю. Павленко, Н. Пелагеша, І. Попова та інші.

Питаннями формування та конструювання кримської ідентичності займалися: О. Виноградова, Д. Ісхаков, О. Кривицька, А. Мальгин, Б. Петруньок.

Для дослідження даного питання ми сформували конструктивну ***мету***: дослідити російську політику конструювання кримської ідентичності як один з інструментів гібридної війни.

Для реалізації даної мети ми запропонували ряд ***дослідницьких завдань,*** а саме: вивчити основні аспекти та механізми конструювання ідентичностей і їх використання в Криму та проаналізувати особливості російської політики конструювання кримської ідентичності як один з інструментів гібридної війни.

Виклад основного матеріалу. Російська політика у напрямку України була повністю спрямована на знищення державності починаючи ще з 1991 року. Протягом цього періоду Російська Федерація свідомо розробляла та впроваджувала свої вектори у внутрішній політиці України, зокрема, на території східних та південних областей, що стало зрозуміло після анексії Кримського півострова та поширенню воєнних дій на територіях Донецької та Луганської областей.

Історично етнополітична ситуація в України орієнтувалася на регіональний розподіл ідентичностей. На підтвердження цього розглянемо результати соціологічного опитування Центру Разумкова, яке показує, що громадяни України в першу чергу пов'язують себе із місцем проживання, тобто з конкретним регіоном, що вказує на поширення локальних ідентичностей. Так, з «малою Батьківщиною» себе ідентифікують 45% опитаних, з Україною в цілому 32%, близько 7% – не визначилися з варіантом відповіді [*Соціологічне дослідження…, 2007*].

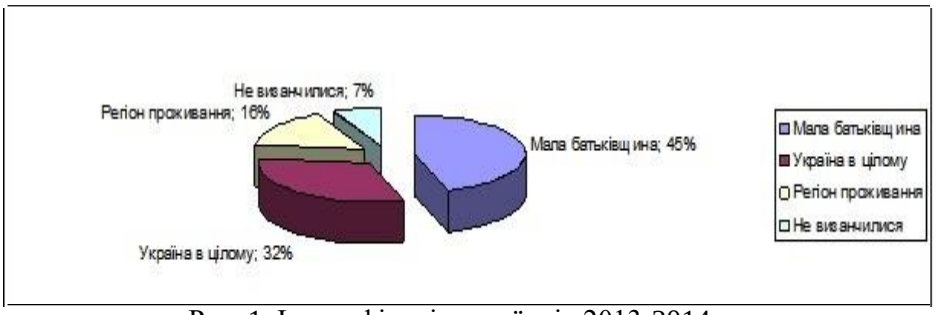

Рис. 1. Ідентифікація українців 2013-2014 рр.

Аналіз показує, що протягом усього існування незалежної України стосовно національних меншин не було сформовано та проведено чіткої політики з боку української влади. Проте ця проблема, зважаючи на поліетнічність України, була присутня постійно. За даними Всеукраїнського перепису населення на території України проживають представники понад 130 національностей та народностей і кожен із цих представників вважає той чи інший регіон держави своєю Батьківщиною, очевидно, що наше суспільство за своїм характером є мультикультурним зі складною структурою ідентифікацій, які не завжди мають спільні національні засади та інтереси.

Термін «ідентичність», зважаючи на велику різносторонність підходів, постійно трансформувався та відображався у численних теоріях. Однією з таких теорій є теорія соціальної ідентичності Г. Теджфела і Дж. Тернера, яка орієнтована на соціальне оточення та унікальність проявів людини. На нашу думку, саме ця теорія є однією з тих, яка є дотичною до досліджуваних процесів. Г. Теджфел. підкреслював, що в залежності від ситуації людина буде діяти як особистість, актуалізуючи особистісну ідентичність або як член соціальної групи, актуалізуючи соціальну ідентичність [*Tajfel H., 1979: P. 7–24*].

Ідентичність – це не тільки ідентифікація себе з тією чи іншою спільнотою людей, наприклад, нації, а й уява про неї, про її культуру, мову, історію і державність. Ідентичність не є сталою структурою і завжди знаходиться в процесі постійної реалізації. Тобто ідентичність постійно перебуває в процесі конструювання. Загалом, в історичній перспективі формування ідентичності можна поділити на незалежне та стратегічне.

Конструювання колективної ідентичності має два напрями: посилення існуючої і створення нової. В першому випадку, мова йде про створення умов, за яких ідентичність стає знову пріоритетною для суспільства. Прикладом може слугувати початок війни, яка орієнтована на національний принцип, тобто нагадує індивідам та групам про їхню культурну приналежність. В другому випадку, внаслідок суспільного

розвитку створюються нові умови, в яких можна створити певну ідентичність і нав'язати її іншим.

В політичному контексті, можна виділити два типи суб'єктів, які можуть конструювати колективну ідентичність: держава і політичні групи. Держава, в особі політичних інститутів, зацікавлена посилювати існуючу або конструювати нову колективну ідентичність, щоб збільшити власну легітимність і ефективність, що власне і проводила Російська Федерація на території Кримського півострова протягом усього періоду незалежності. Швидке виконання поставлених завдань перед суспільством значною мірою залежить від того, на скільки саме суспільство пов'язує себе з існуючими політичними інститутами, сприяє і реагує на заклики влади. В свою чергу, політичні групи посилюють або створюють нові колективні ідентичності в процесі боротьби за владу. Це дає їм можливість досягнути необхідної більшості в суспільстві для отримання перемоги. [*Степико М. Т., 2011:с. 224-229*]

Виходячи з вище викладеного, можна узагальнити, що існує три механізми, за допомогою яких конструюється ідентичність: формування нового знання, його поширення та створення умов для реалізації. Скупченням знання є дискурс. Нові знання, які можуть створюватись навмисно для формування нової групи, укладаються в дискурс і можуть бути почерпнуті з нього. Наступним кроком в конструюванні нової колективної ідентичності є поширення цього дискурсу, що потребує доступу до основних каналів комунікації в суспільстві. І нарешті, третій крок – це створення умов, в яких нове знання буде реалізовуватись, і перетвориться в ідентичність. Найчастіше для цього використовують конфлікт, як найбільш мобілізуючий фактор.

Говорячи про це політичною мовою, політична група, або держава для процесу конструювання ідентичності формують народу нове усвідомлення, роз'яснюючи його і організовуючи умови в яких це усвідомлення стане актуальним.

Українська ідентичність є визначальною засадою становлення демократичних основ життя суспільства та національної держави, якою відповідно до документів ООН і ЮНЕСКО є Україна (національна держава – це така держава, в якій титульний етнос становить 67% населення. Згідно опитування Центру імені О. Разумкова, здійсненого у квітні 2017 р., абсолютна більшість громадян України (92%) вважають себе етнічними українцями, 6% – етнічними росіянами, 1,5% – віднесли себе до інших етносів [*Соціологічне дослідження…, 2007*].

Проявами агресивного відторгнення української ідентичності на Донбасі та в Криму є заперечення значною частиною населення символів української держави, недовіра до органів влади та державних інститутів, проросійськість геополітичних орієнтацій, «радянськість» колективної пам'яті та суспільних цінностей, втрата віри в загальне майбутнє, віра в перспективу приєднання до «стабільного» та «заможного» «русского

мира» тощо. Незважаючи на велику кількість патріотів на Донбасі та в Криму, головною проблемою української держави на цих територіях залишатиметься несприйняття українського проекту через його європейський вектор.

На підтвердження тези про те, що Росія протягом усього періоду незалежності України проводила свою політику конструювання ідентичності в Криму є низка політичних подій. Історично протягом всього періоду незалежності України російська владна верхівка різними способами втручалася в політичні процеси на території Кримського півострова. До прикладу, ще в умовах «параду суверенітетів» союзних республік 1990 р. Комітет державної безпеки СРСР посприяв утворенню на території «проблемних» союзних республік автономних утворень. Керівництво УРСР, намагаючись налагодити компроміс у відносинах із РРФСР, погодилося на закріплення статусу автономної республіки для Криму, що відбулося шляхом референдуму. На підтвердження цього 19 листопада 1990 р. в Києві під час візиту голови Верховної Ради РРФСР Б. Єльцина було підписано договір про основи відносин між УРСР і РРФСР, який задекларував мету, що полягала у розвитку міждержавних відносин на основі принципів суверенної рівності, невтручання у внутрішні справи, відмови від застосування сили або економічних методів тиску, урегулювання спірних проблем погоджувальними засобами.

Найгострішою проблемою виявилося питання поділу Чорноморського флоту та статусу Криму і Севастополя. Ситуація ускладнювалася внаслідок приходу до влади в АРК керівництва на чолі з «президентом» Ю. Мєшковим. Аналізуючи Конституцію Автономії 1992 р. можна зауважити, що вона наділила місцеву владу великими повноваженнями, поставивши під сумнів навіть конфедеративні зв'язки з Україною.

На підтвердження запропонованої тези, у квітні 1995 р. Державна дума РФ виступила ініціатором проведення референдуму щодо «самостійності» Криму. Зрештою, статус Автономної Республіки Крим було закріплено Конституцією України 28 червня 1996 р. Відтак виникли умови для фіксації цього факту в українсько-російських міждержавних документах. Нарешті, Договір про дружбу, партнерство і співробітництво між Україною і Російською Федерацією від 31 травня 1997 р. зафіксував міжнародно-правові зобов'язання сторін визнавати суверенітет і територіальну цілісність одна одної. Також було поділено радянський Чорноморський флот, а Севастополь до 2017 р. визначено основною базою дислокації його російської частини. Російська сторона розглядала залишення на території українського Криму своєї військової бази як гарантію від дрейфу України в бік НАТО [*Гринів О., 1997: с. 219-220*].

Відбулося, так зване, компромісне врегулювання конфлікту навколо Криму. Проте це не закінчило «хронічну кризу» в російсько-українських відносинах. Про це свідчить тривалий процес ратифікації

договору, котрий патріотично-комуністична опозиція в Державній думі Федеральних зборів РФ обумовлювала різними додатковими вимогами. Загострювалась проблема делімітації та демаркації українсько-російського кордону і спроб її розв'язання на користь Росії.

Наступний етап українсько-російського протистояння щодо Криму припав на період президентства В. Ющенка (2005–2010 рр.). У липні 2006 р. було зірвано проведення навчань військ України і НАТО «Сі-бриз» у Криму. Посилилася конфронтація в українсько-російських відносинах. Активісти молодіжних національно-патріотичних рухів блокували бази російських моряків. МЗС України звинуватив російський ЧФ у систематичному порушенні локаційних, екологічних та інших норм угод про перебування ЧФ у Криму.

Масштабна криза в українсько-російських відносинах мала місце і у серпні 2008 р., коли кораблі Чорноморського флоту брали активну участь у блокаді чорноморського узбережжя дружньої Україні Грузії. Причому бойове застосування підрозділів ЧФ під час російсько-грузинської війни здійснювалося без погодження з українською стороною, як це мало б бути згідно з домовленостями 1997 р.

Розпочнемо з етнополітичної ситуації в регіоні, яка весь час була досить складною. Головним тут, як згадувалося раніше, є російське питання, а також проблема повернення та облаштування осіб, незаконно депортованих за національною ознакою. Як відомо, четверта хвиля міграції розпочалася з 1975-го року й тривала до кінця 1980-х. Це була стихійна міграція у зв'язку з погіршенням життєвих умов у Центральній Росії. Експерти переконані, що люди, що мігрували цієї хвилі більшою мірою, ніж попередніх, стали найвиразнішими носіями антиукраїнських настроїв, вони мали найміцніші й найрозгалуженіші особисті зв'язки з Росією. Почуваючись її посланцями на півдні, вони, як правило, охоче рекрутувалися до всіляких антиукраїнських організацій і брали участь в операції «КримНаш» Антиукраїнські настрої були і є потужними й серед нащадків організованого довоєнного заселення Криму й повоєнної колонізації спустошеного півострова.

Загалом, населення Криму російського етнічного походження після 1991 року мало досить високий рівень російсько-радянської самосвідомості, але тісно пов'язаної з економічними чинниками, передусім, особистим добробутом (оскільки або самі ці росіяни, або їхні діди й батьки в різний час прибули до Криму, розраховуючи на життєві блага). Слід відзначити, що Південні регіони України є найбільш етнічно-строкатими. Крим, у свою чергу – це єдине місце в Україні, де етнічні українці знаходяться в меншості, а росіяни натомість в більшості.

На поданій нижче карті видно, що за переписом населення найбільша частка росіян проживала саме в Криму – 58,3%

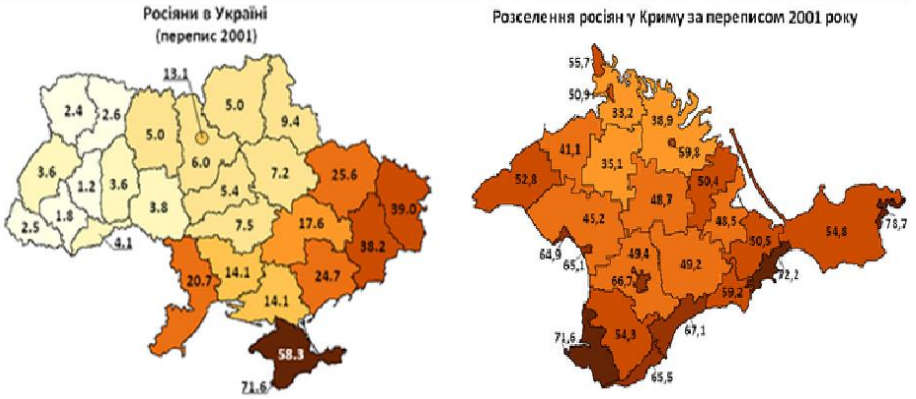

Рис. 2. Етнічний склад населення

З перепису видно, що частка етнічних росіян на острові досить велика. Крім того, етнічний склад є досить неоднорідним. Отже населення Криму можна поділити на три основні етнічні групи: росіяни – 58% , українці – 26%, кримські татари – 12%. Серед росіян були наявні кілька груп за часом заселення ними півострову. Причому ці групи помітно відрізнялись одна від одної за політичними переконаннями [*Кількість та територіальне розміщення.., 2008*].

Рис. 3. Дані перепису 2001 р.

Виходячи з цього, можна висунути тезу, що у культурному, громадському та мовному середовищі переважали проросійські цінності, які підтримувала більшість, що становили росіяни. Для спростування або підтвердження цієї тези пропонуємо розглянути дані соціологічних опитувань та експертних оцінок щодо мовної та культурної ситуації на півострові.

Прихильність населення Криму до українських європейських цінностей виявилася вкрай низькою. За результатами дослідження

проведеного Центром Разумкова за «вступ України до ЄС» в Криму проголосували «проти» – більшість населення. Таких громадян виявилося 54%, що свідчить, насамперед, про несприйняття політики України та про не підтримання її європейського майбутнього. Натомість велика частка населення виступила за «співпрацю України з Митним Союзом». Результати даного дослідження свідчать, що настрої, які панували на півострові були далекими до ціннісних орієнтацій українців та орієнтувалися на політику Російської федерації. Російська орієнтація, яка панувала в Криму, набувала від проголошення автономії нових обертів, і постійно активізовувалась серед місцевого населення [*Соціологічне дослідження…, 2007*].

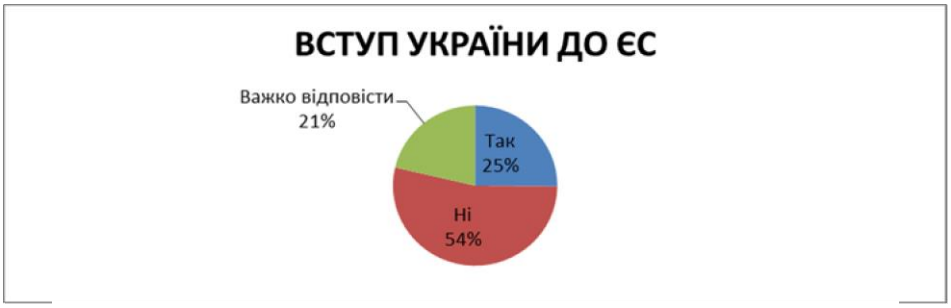

Рис. 4. Опитування: «Як Ви вважаєте, чи треба Україні вступати до Європейського Союзу?»

Посиленню проросійської регіональної ідентичності в АР Крим сприяв також і недостатній рівень поширення української мови в інформаційному просторі Криму, в ЗМІ, у вищих та загальноосвітніх навчальних закладах АР Крим. Цьому сприяла діяльність філій російських ВНЗ в Криму, що здійснюють очне навчання. Такі заклади були представлені переважно у м. Севастополі. Там, зокрема, працювали Філія Московського державного університету імені М. Ломоносова, Інститут економіки і права (філія Московської академії праці та соціальних відносин), Кримська філія Новоросійської державної морської академії, Севастопольська філія Санкт-Петербурзького гуманітарного університету профспілок, Севастопольська філія Саратовського державного соціально-економічного університету.

Дослідження показують, що ступінь володіння російською мовою серед представників різних мовних груп є високою. Серед громадян, для яких рідною є російська, вільно володіють нею 96,6%; серед тих, для кого рідною є українська, – 87,5% володіють російською вільно; 9,5% – в обсязі достатньому для спілкування. Серед тих жителів Криму, для кого рідною є українська мова, вільно володіють нею 86,2%. Серед тих, хто вважає рідною мовою російську, понад половина (53,8%) або вільно володіють українською (22,2%), або розуміють її і можуть розмовляти (31,6%).

Абсолютно не володіють українською – 11,1%. Враховуючи результати можна стверджувати, що російська мова є засобом міжнаціонального спілкування на території АР Крим [*Центр Разумкова*].

Наглядними є результати іншого соціологічного дослідження, яке свідчить, що переважну більшість представників групи російськомовного населення становлять ті, хто орієнтований на входження Криму до складу Росії (88,1%), 39% – підтримали б також статус незалежної кримської держави. При цьому, 30,1% – підтримали б одночасно обидва ці варіанти, що можна оцінювати як свідчення того, що статус незалежної держави найчастіше сприймається ними як «проміжний етап» до приєднання до Росії.

Складною виявилася ситуація і в кримських школах, в яких українська мова не використовувалася, викладання «Історії України» було не належним. Якщо розглянути попередні роки, то у 2010-1014 рр. відбувався прихований процес деукраїнізації, позаяк поширення української мови не відбувалося, а підтримка російської мови посилювалася. [*Гай-Нижник П., 2015: с. 319-320*].

Можна відзначити настільки російська політика набула обертів уже починаючи з 2010 року. Українська несформована ідентичність поступово витісняється з півострова, у зв'язку з недієвою державною політикою України, якою вдало користується РФ і конструює вигідну для себе кримську ідентичність з орієнтацією на російські цінності.

		Навчання здійснюється		% співвідношення	
Роки	Усього класів	Укр.	**Рос.**	Укр.	**Рос.**
2010	8862	946	**7497**	10,7%	**84,6%**
2011	9173	938	**7820**	10,2%	**85,3%**
2012	8935	862	**7677**	9,6%	**85,9%**
2013	8957	829	**7731**	9,3%	**86,3%**

Рис. 5. Розподіл денних загальноосвітніх навчальних закладів за мовами навчання учнів

Так само, як російська мова домінує в мовному середовищі Криму, в суспільній свідомості кримчан превалює російська культурна традиція – до неї відносять себе понад половина (55,5%) жителів Криму. Ще 14,6% – вважають себе послідовниками радянської культурної традиції. Натомість, до кримськотатарської традиції відносять себе 8,3% кримчан, до української – 8,6%. За національною ознакою, до російської культурної традиції відносять себе переважна більшість (69,9%) росіян і відносна більшість (43,5%) українців. До української традиції віднесли себе дещо

більше п'ятої частини (21,6%) українців і по 4% росіян та кримських татар [*Гай-Нижник П., 2016: с. 319-320с.*].

Важливим є той факт, що уже майже через 20 років після прийняття незалежності у Криму так і не утвердилася українська культура. Відсоток є настільки низьким, що навіть не відповідає співвідношенню етнічних українців в Криму. Натомість, невпинно зростає приналежність до російської культурної традиції, яка оселилася у підсвідомості половини усього населення.

Можна зробити короткий висновок, що протягом всього періоду української незалежності, активно діє російська політика конструювання кримської ідентичності, і ми можемо прослідкувати її у найважливішому чиннику нації – культурній традиції.

І серед українців, і серед росіян досить значним є відсоток тих, хто асоціює себе з радянською культурною традицією – 16,5% і 15%, відповідно. Серед українців також порівняно значний відсоток (10,7%) тих, хто відносить себе до загальноєвропейської культурної традиції (серед росіян – 6%). Отже, на цей час в АР Крим домінує фактично російська культурна традиція, до якої відносять себе абсолютна більшість кримських росіян і більшість українців. Слід відзначити, що більшість кримчан (насамперед, росіян та українців) упевнені, що ця традиція переважатиме у Криму і в майбутньому [*Гай-Нижник П., 2015: с. 319-320*].

Рис. 6. Опитування в Криму 2008 рік: З якою культурною традицією ви себе ототожнюєте

Не змінилися політичні симпатії більшості кримчан і під час виборів до Верховної Ради України у жовтні 2012 р. Проросійські сили у Криму активно підтримували ідею приєднання України до Митного союзу з Росією, Казахстаном і Білорусією.

Як відомо одним з основних суб'єктів конструювання ідентичності є політичні партії. Спробуємо охарактеризувати настільки РФ здійснювала

конструювання кримської ідентичності через цей суб'єкт. В Автономній Республіці Крим на січень 1995 р. було зареєстровано 23 політичні партії, в тому числі 18 загальнокримських [*Семена Н.*]. Найпотужнішими політичними партіями автономії, що відображали суспільні настрої, активність елітних груп, стали зареєстровані наприкінці 1993 р.: Республіканська партія Криму (Партія Республіканського руху Криму, далі – РПК (РРК)) на чолі з Ю. Мєшковим та її головний конкурент – очолювана Л. Грачем – Комуністична партія Криму (далі – КПК). Незважаючи на різні ідеологічні позиції, основний масив місцевих політичних партій між заявами щодо захисту інтересів Криму, об'єднувала їхня опозиційність щодо офіційного Києва, «антизахідна» риторика, негативне ставлення до розпаду СРСР й розриву відносин між Кримом і Росією. У своїх крайніх виявах проросійські радикали (Російська партія Криму, Народна партія Криму) сповідували ідеї політичного сепаратизму, «ненасильницького» повернення Криму до складу Росії. Агресивна риторика, популістські гасла, звернуті передусім до російськомовного населення, вже на початку 1990-х рр. призвели до того, що проросійські політичні партії, перехопивши від комуністів ініціативу у втіленні «Кримського проекту», на нетривалий час очолили суспільно-політичне життя регіону.

Найвищу активність по висуненню кандидатів у депутати Верховної Ради АРК в 1998 р. проявили Комуністична партія України і партія «Союз». Вони висунули відповідно 106 і 52 кандидати в депутати. Інші політичні партії були менш активні. Зокрема: Партія «Труда» висунула 24 кандидати; Всеукраїнське об`єднання «Громада» – 23; партія «Слов`янської єдності України» – 22; Аграрна партія України – 193. За національною ознакою серед кандидатів в депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим домінували росіяни – 555 кандидатів в депутати (55,5%), українців було 287 (28,7 %) і 84 кримських татар (8,4%) [*Депутаты Верховного Совета Крыма…, 2013*].

Тріумф проросійських сил на президентських виборах спрогнозував і результати виборів до Верховної Ради Республіки Крим, які відбулися у березні 1994 р. Так під час виборів абсолютна більшість ЗМІ Криму, у тому числі друкований орган місцевого парламенту «Крымские известия», були спрямовані на «просування» проросійських, україно-фобських настроїв, що, через створення несприятливої суспільної атмосфери, утруднювало участь у виборах проукраїнських політичних сил. Передусім, це стосувалося УГКК, зволікання у державній реєстрації якого не дало йому можливості взяти участь у боротьбі за депутатські мандати. Цькування зазнала й СПРК, лідер якої С. Куніцин був звинувачений у «зраді», підтримці «жовто-блакитних» і «прорухівських» настроїв, чого виявилося достатньо для нейтралізації його як небажаного конкурента [*Яковлев К.,2015*].

Результати голосування, які відбулися 27 березня 1994 р., у пропорційній частині принесли впевнену перемогу блоку «Росія», який отримав 66,8% голосів виборців, КПК – 11,6%, Партія економічного відродження Криму – 7,1% [*Регионы Украины…, 2009: с. 51-52*].

В період Незалежності України сформувалося 4 основних політичних сили з російською ідеологію, які активізувалися на території Кримського півострова:

– Партия «Киевская Русь»
– Партия «Русский блок»
– Партия «Русско-Украинский союз» (РУСЬ)
– Партия «Союз»

До прикладу, партія «Руський Блок» у своїй програмі виступала за:

– громадянський мир, взаєморозуміння між усіма мешканцями України, народами і, насамперед, між двома її найбільшими державоутворюючими народами – українським і російським;
– відмову від націоналістичної ідеології в державному будівництві;
– надання державного статусу російській мові нарівні з українською;
– підтримку канонічного православ'я;
– активну інтеграцію України з Росією і Білоруссю і входження на цій основі в європейські структури;
– законодавчо й фінансово підкріплену реалізацію прав молоді на навчання, роботу, створення сім'ї; працездатного населення – на роботу і гідну зарплату; ветеранів, пенсіонерів та інвалідів – на забезпечене життя.

Ще одним важливим чинником є громадянська ідентичність, яка формується за посередництвом суспільних агентів, одним із найбільш значущих з яких є громадські організації. Саме вони утворюють соціальну мережу узгодження інтересів між індивідами та владними інститутами, розвивають спільну мотивацію та комунікативне середовище для суспільного розвитку на основі політичного самовизначення індивідів і спільноти в цілому. Понад те, громадські організації мають потужний потенціал акумулювання людського ресурсу, генерування основних напрямів громадянської участі, формування ціннісних маркерів особистості та способів її діяльнісної репрезентації у соціальному полі. Ці фактори спричинюють значну увагу та прагнення до підконтрольності громадських організацій з боку різноманітних політичних сил.

Інформаційно-пропагандистська кампанія, розгорнута проросійськими силами Криму за підтримки суспільно-політичних та партійних організацій Росії, складалась з дезінформації, фальсифікації та спотворення фактів з метою формування негативного іміджу України на міжнародній арені та зриву заходів щодо підвищення вишколу українських військовиків [*Семена Н.*].

Серед найбільших громадських організацій АР Крим – Ассоциация учителей русского языка и литературы Украины, Всеукраинская общественная научная организация «Украинская Академия русистики», Всеукраинская общественная организация «Национально-культурный творческий союз русских журналистов и литераторов», Всеукраинская общественная организация «Русский народный Союз», Всеукраинская общественная организация «Русский совет Украины», Общественная организация «Русская община Украины», Всеукраинский союз общественных организаций «Объединение организаций соотечественников «Русское содружество» тощо [*Список крымских политических партий…*].

Серед російських «помірних» організацій найбільш відомою є організація МОЛОДЫЕ за «Русское Единство» – колишній РМЦК, яка з 1997 р. здійснює активну роботу на півострові, позиціонує себе як єдиний рух, що підтримує молодь Криму, зокрема, виховує російський та кримський патріотизм, захищає та розвиває російську культуру. Станом на 2010 р. рух об'єднував 2000 осіб.

Висновки. У ході дослідження було реалізовано поставлену на початку мету, а саме: досліджено російську політику конструювання кримської ідентичності в період незалежності України. Результати показали, що протягом усього досліджуваного періоду Російська Федерація свідомо та заплановано займалася конструюванням регіональної ідентичності на півострові, що стало одним з ефективних механізмів реалізації сценарію щодо анексії АР Крим. Це стало одним з вагомих чинників до початку гібридної війни.

Механізми конструювання ідентичності, які використовувала Російська Федерація, реалізовувались зокрема у культурному, мовному, громадському та молодіжному напрямках. Наприклад, наглядними є результати соціологічного дослідження, яке свідчить, що переважну більшість представників групи російськомовного населення становлять ті, хто орієнтований на входження Криму до складу Росії (88,1%), з них 39% – підтримали б також статус незалежної кримської держави.

У результаті проведеного дослідження також було встановлено, що під гаслами збереження соціально-культурних традицій, починаючи з 1993 р., на півострові Крим громадсько-політичними організаціями та партіями проросійського спрямування здійснювалась цілеспрямована інформаційна політика щодо формування антиукраїнської світоглядної позиції в громадському середовищі.

Отже, варто узагальнити, що малоефективна та безсистемна політика української влади на Кримському півострові сформувала можливість Російській Федерації без проблем втручатися у суспільні справи та політичний дискурс автономної республіки. Протягом усього періоду незалежності її вплив був настільки вагомим, що у 2014 році призвів до анексії та став одним із чинників початку гібридної війни в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

Гай-Нижник, 2015 – Гай-Нижник П. Реінтеграція Криму та послаблення кримської регіональної ідентичності в контексті реалізації державної політик національної безпеки України / Гай-Нижник П. П., Батрименко О. В., Чупрій Л. В.//Гілея. – 2015. – ВПП. 103(№12). – 340с.

Гай-Нижник, 2016 – Гай-Нижник П. Російська окупація і деокупація України: історія, сучасні загрози та виклики сьогодення: Матеріали всеукраїнської наукової-практичної конференції/Упор. П. Гай-Нижник. – К.: «МП Леся», 2016. – 352.

Гринів, 1997 – Гринів О. Україна і Росія: партнерство чи протистояння? – Львів: Інститут народознавства НАН України. –1997. – 348 с.

Депутаты, 2013 – Депутаты Верховного Совета Крыма первого созыва (22 марта 1991 г. – 10 мая 1994 г.) [Электронный ресурс] // Крым политический. – 2013. – 1 марта. – Режим доступа: http:// politika-crimea.ru/state-sovet-kryma/deputat/15-deputaty

Кількість та територіальне, 2008 – Кількість та територіальне розміщення населення України (За даними Всеукраїнського перепису населення 2001 р.) / За ред.. О. Г. Осауленко. – К.:Держкомстат України, 2008. – 218с.

Козловець, 2009 – Козловець М. А. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації: Монографія. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 558 с.

Особливості, 2008 – Особливості соціально-культурної і громадянської ідентичності домінуючих В АР Крим національно-етнічних груп // Національна безпека і оборона. – 2008. – №10.

Політичні механізми, 2014 – Політичні механізми формування громадянської ідентичності в сучасному українському суспільстві / Колективна монографія. – К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2014.

Семена – Семена Н. Реальный резонанс условного землетрясения [Електронний ресурс] / Н. Семена – Режим доступу : http:/ /gazeta.zn.ua/ARCHIVE/realnyy_rezonans_uslovnogo_zemle tryaseniya.htm

Соціологічне дослідження…, 2007 – Соціологічне дослідження Центру ім. О. Разумкова «Ідентичність громадян України: стан і зміни». – 2007. – Травень – червень.

Список крымских политических… – Список крымских политических партий, действовавших в 1993–1997 гг. [Электронный ресурс] // Крым политический. – Режим доступа: http://politika-crimea.ru/parties/krymskie

Степико, 2011 – Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування : монографія / М. Т. Степико. – К. : НІСД, 2011. – 336 с.

Центр Разумкова – Центр Разумкова [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://old.razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=279

Tajfel, 1979 – Tajfel H. The social identity of intergroup behaviour / H. Tajfel, J. Turner // S. Worshel & W.G. Austin (eds.). Psychology of Intergroup Relations. – Chikago, 1979. – P. 7-24.

REFERENCES

Hay-Nyzhnyk, 2015 – Hay-Nyzhnyk P. Reintehratsiya Krymu ta poslablennya krymskoyi rehionalnoyi identychnosti v konteksti realizatsiyi derzhavnoyi polityk natsionalnoyi bezpeky Ukrayiny / Hay-Nyzhnyk P. P., Batrymenko O. V., Chupriy L. V.//Hileya. – 2015. – VPP.103(№12). – 340s.

Hay-Nyzhnyk, 2016 – Hay-Nyzhnyk P. Rosiyska okupatsiya i deokupatsiya Ukrayiny: istoriya, suchasni zahrozy ta vyklyky sohodennya: Materialy vseukrayinskoyi naukovoyi-praktychnoyi konferentsiyi/Upor. P. Hay-Nyzhnyk. – K.: «MP Lesya», 2016. – 352.

Hryniv, 1997 – Hryniv O. Ukrayina i Rosiya: partnerstvo chy protystoyannya? – Lviv: Instytut narodoznavstva NAN Ukrayiny. –1997. – 348 s.

Deputaty Verkhovnoho…, 2013 – Deputaty Verkhovnoho Soveta Kryma pervoho sozyva (22 marta 1991 h. – 10 maya 1994 h.) [Elektronnыy resurs] // Krym polytycheskyy. – 2013. – 1 marta. – Rezhym dostupa: http:// politika-crimea.ru/state-sovet-kryma/deputat/15-deputaty

Kilkist ta terytorialne, 2008 – Kilkist ta terytorialne rozmishchennya naselennya Ukrayiny (Za danymy Vseukrayinskoho perepysu naselennya 2001 r.) / Za red.. O. H. Osaulenko. – K.:Derzhkomstat Ukrayiny, 2008. – 218s.

Kozlovets, 2009 – Kozlovets M. A. Fenomen natsionalnoyi identychnosti: vyklyky hlobalizatsiyi: Monohrafiya. – Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 2009. – 558 s.

Osoblyvosti…, 2014 – Osoblyvosti sotsialno-kulturnoyi i hromadyanskoyi identychnosti dominuyuchykh V AR Krym natsionalno-etnichnykh hrup // Natsionalna bezpeka i oborona. – 2008. – №10.

Politychni mekhanizmy, 2014 – Politychni mekhanizmy formuvannia hromadianskoi identychnosti v suchasnomu ukrainskomu suspilstvi / Kolektyvna monohrafiia. – K.: IPiEND im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy, 2014.

Semena – Semena N. Realnyi rezonans uslovnoho zemletriasenyia [Elektronnyi resurs] / N. Semena – Rezhym dostupu : http :/ /gazeta.zn.ua/ARCHIVE/realnyy_rezonans_uslovnogo_zemletryaseniya.htm

Sotsiolohichne doslidzhennia, 2007 – Sotsiolohichne doslidzhennia Tsentru im. O. Razumkova «Identychnist hromadian Ukrainy: stan i zminy». – 2007. – Traven – cherven.

Spysok krymskykh polytycheskykh – Spysok krymskykh polytycheskykh partyi, deistvovavshykh v 1993–1997 hh. [Elektronnyi resurs] // Krym polytycheskyi. – Rezhym dostupa: http://politika-crimea.ru/parties/krymskie

Stepyko, 2011 – Stepyko M. T. Ukrainska identychnist: fenomen i zasady formuvannia : monohrafiia / M. T. Stepyko. – K. : NISD, 2011. – 336 s.

Tsentr Razumkova – Tsentr Razumkova [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : http://old.razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=279

UDK 165:001.6:334:72

Sergey Porev

ON EPISTEMOLOGY AND PRACTICAL REASON OF UNIVERSITY-ENTREPRENEURSHIP RESEARCH AND DEVELOPMENT COOPERATION

Статтю присвячено дослідженню епістемологічних засад і практичних аспектів співпраці дослідників університетів із малими інноваційними фірмами з питань впровадження, технологічного та комерційного освоєння результатів досліджень і розробок.

Показано, що у випадку передачі між суб'єктами знань, що розглядаються як justified true belief, має місце епістемологічний розрив, оскільки justified belief людини, незважаючи на інтерсуб'єктивне походження, має унікальний контекст особистої свідомості. При цьому, у процесі намагання передачі суб'єктом знань, justified belief не передається повністю на матеріальні носії голосу, тексту тощо, оскільки може мати значний обсяг як явних, так і частково прихованих зв'язків. На наш погляд, при цьому утворюється певний епістемологічний розрив між знанням у свідомості суб'єкта-автора із його матеріальним відображенням поза свідомістю. Цей розрив у комунікаціях доповнюється тим, що у суб'єкта, що сприймає голос або текст автора, justified belief безпосередньо не сприймається, а утворюється у власному контексті. У дослідженнях практик цей розрив часто ігнорується. Однак, на наш погляд, його врахування є суттєвим для передачі результатів досліджень і розробок, особливо між спільнотами, що мають різний досвід і зміст діяльності.

У статті відзначено, що технічне, технологічне і практичне «знання-як» дещо відрізняється в аспектах justified belief від пропозиційного наукового «знання-що», а також має серед своїх вимірів не лише істинність, а й корисність. Слід також враховувати, що знання-як часто створюється дослідниками в університеті як незавершене, оскільки потребує доопрацювання у конкретному контексті. У разі передачі знання-як виникає епістемологічний розрив дещо іншого характеру, який потребує уточнення у подальших дослідженнях.

Розглянуто три підходи щодо співпраці дослідницьких груп університету і малих фірм. Серед них традиційна передача результатів досліджень і розробок, створення фірм на основі дослідницьких груп. Особливу увагу приділено третьому підходу, при якому дослідники університету працюють на фірмі у процесі впровадження, технологічного і комерційного освоєння і доповнення власних знань для створення товарів та послуг. Показано, що